

EEN HEKSENPROCES TE ROTTERDAM IN 1566

DOOR

MR. W. BEZEMER.

ANNEER men de ten Rotterdamschen Gemeentearchieve berustende Crimineele Sententieboeken der Rotterdamsche schepenen uit de 16^e eeuw doorziet, zal men meermalen getroffen worden door eene zekere liberaliteit en clementie in de strafvonnissen, die aan den geest der tijden vreemd was, en op de schepenen aldaar in vergelijking met hunne collega's in andere steden een gunstig licht werpt. Vandaar meermalen een aan het bespottelijke grenzende verschil tusschen eisch en vonnis hetwelk vooral in den tijd van den crimineel-gezinden baljuw GERARD VAN DER MERSCHE (1556—1594) sterk uitkomt. Bedoelde baljuw eischte o. a. in 1558 tegen iemand, die in beschonken toestand allerlei gewelddadigheden gepleegd had en met brandstichting gedreigd, executie met den vure, en tegen iemand die 1 pond vleesch gestolen had de koord. In 1561 had iemand zijne vrouw kwaadwillig verlaten, waardoor zij, om levensonderhoud te winnen, den slechten weg was opgegaan; de baljuw meende dat zulk een feit met den dood, door middel van het zwaard, gestraft moest worden, en toen in 1563 de bode van Schieland, GIJSBRECHT JANSZ., een poorter van Rotterdam onbevoegd gearresteerd had, was de eisch eveneens het zwaard. Dergelijke voorbeelden zijn in menigte te vinden, en de geslagen vonnissen waren gewoonlijk licht. Hier moge een vonnis tegen eene heks afgedrukt worden, het eenige van dien aard dat ik gevonden heb. Merkwaardig en den tijdgeest vooruit mag het wel genoemd worden, dat

schepenen de aangeklaagde vrouw niet veroordeelden wegens hekserij, doch wegens hare leugens en beschuldigingen van andere personen.

Opten 26 Augusti anno 1566

Opten eysch ende aenspraecke gedaen by GERARDT VAN DER MERSCHE, baeliu deeser steede van Rotterdam, uytten naeme ende van wegghen den Con. Maj. als graave van Hollant op ende jegens GEERTGEN JANSdochter, jegenwoirdich gevangen, haer aensegghende dat ontrent 16 ofte 17 jaeren geleden zy gevangen haer begheven ende geconverseert heeft metten duyvel, ende zulcx deur zijn ingheven haer gesmeert onder die ockselen, die schoorsteen uytgevlooghen ende bethoovert tot Bommel zeeckere mans ende vrouwepersoonen, zeeckere beesten tarwe, haer by den vyant gebracht, innegegheven, oick een campe gerste in Zeelant bedorven, haer selven deur den duyvel opten thoorn alhier getransporteert ende zoe wanneer haer yet in den naeme van God gepresenteert worde tzelve nyet te willen ontfangen, ende oick metten duyvel te doen gehadt ende zeeckere vrouwe geseghent, die daerdeur genesen sijn geweest, alle twelck naer wette ende rechte nyet en behoort toegelaten te worden, maer grootelix gestraft, concludeerde daeromme dat de voirseyde GEERTGEN gecondempneert zoude worden gebracht te sijn ter plaetsen daer men gewoonlijck is criminele justitie te doen ende aldaer metten vyere verbrant te worden, ofte anders naer mijn heeren naer exigentie van de zaecke bevinden zouden te behooren, waertegens die voirseyde GEERTGEN zeyde dat alle tgeendt sy gezeyt hadde was deur razerye geschyet ende nymmerweer zulcx bevonden zoude worden — scheepenen die voirseyde partien int lange gehoort, deurzyen d'informatie ende confessie van de voorseyde gevangen, gehadt d'advijns van geleerden, gelet ende geconsidereert alle tgund in deesen te letten ende considereren stont, hebben die voirseyde GEERTGEN gecondempneert ende condempneeren midts deesen overmits haer logentael, variatie ende valsse accusatie van diverse goede luyden ende andere redenen haer daertoe moverende te gaen binnen daechs zonnenschijn uuyt deeser steede ende vridomme van dien ende daer uuyt te blyven den tijt van vijf ende twintich jaeren achtereen volghende ende geduyerende, ende nyet weder binnen denzelven tyde in te comen op verbeurte van haer lijf ende goet, condempneren haer voirts in alle de costen van de apprehensie metten gevolghen van dien tot tauxatie van schepenen, zoe verre die strecken mogen. Actuum ut supra, presentibus alle die schepenen.

